



KJU DOM ZA DJECU
BEZ RODITELJSKOG STARANJA SARAJEVO

PROTOKOL
POSTUPANJA U KJU DOM ZA DJECU BEZ RODITELJSKOG
STARANJA U ODGOVORU NA NASILJE, ZLOSTAVLJANJE I
ZANEMARIVANJE

Sarajevo, novembar 2019. godine

Na osnovu člana 20. Pravila Kantonalne javne ustanove Dom za djecu bez roditeljskog staranja broj 53/18, 01-UO/19, v.d. direktorica donosi:

PROTOKOL POSTUPANJA U KJU DOM ZA DJECU BEZ RODITELJSKOG STARANJA U ODGOVORU NA NASILJE, ZLOSTAVLJANJE I ZANEMARIVANJE

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Protokola)

- (1) Ovim Protokolom utvrđuje se postupanje u Kantonalnoj javnoj ustanovi Dom za djecu bez roditeljskog staranja u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje.
- (2) Protokol o postupanju u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje (u daljem tekstu: Protokol) propisuju se sadržaji i načini sprovođenja preventivnih i interventnih aktivnosti, uslovi i načini za procjenu rizika, načini zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, praćenje efekata preduzetih mjera i aktivnosti.
- (3) Zabrana nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u ustanovi odnosi se na svakog - djecu, mlade, zaposlene i treća lica.

Član 2.

(Definicija ustanove i prostora)

- (1) Ustanova, u smislu protokola, je ustanova socijalne zaštite koja brine o djeci. U primjeni Protokola ustanova je dužna da obezbijedi uslove za sigurno i podsticajno odrastanje i razvoj djeteta i mlade osobe, zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i socijalnu reintegraciju djeteta koje je izvršilo, odnosno bilo izloženo nasilju, zlostavljanju ili zanemarivanju.
- (2) Pod prostorom ustanove podrazumjeva se prostor u sjedištu i van sjedišta ustanove u kom se ostvaruje vaspitno-obrazovni rad, njega, kao i druge aktivnosti ustanove (u daljem tekstu: ustanova).

II OBLICI NASILJA I ZLOSTAVLJANJA

Član 3.

(Definicija i vrsta nasilja i zlostavljanja)

- (1) Pod nasiljem i zlostavljanjem podrazumjeva se svaki oblik jedanput učinjenog, odnosno ponavljalog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posljedicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva ličnosti djeteta ili zaposlenog.
- (2) Nasilje i zlostavljanje može da se javi od strane: zaposlenog prema djetetu, djeteta prema zaposlenom, zaposlenog prema drugom zaposlenom, zaposleni/dijete prema drugom licu koje je preuzelo brigu o djetetu.
- (3) Nasilje i zlostavljanje prema vrsti može biti: fizičko, psihičko (emocionalno), socijalno, kombinovano i elektronsko.

- (4) Fizičko nasilje i zlostavljanje je ponašanje koje može da dovede do stvarnog ili potencijalnog tjelesnog povrjeđivanja djeteta, zaposlenog; fizičko kažnjavanje djece od strane zaposlenih i drugih odraslih osoba.
- (5) Psihičko nasilje i zlostavljanje je ponašanje koje dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja i dostojanstva djeteta ili zaposlenog.
- (6) Socijalno nasilje i zlostavljanje je ponašanje kojim se isključuje dijete iz grupe vršnjaka i različitih oblika socijalnih aktivnosti, odvajanjem od drugih, neprihvatanjem po osnovu različitosti, uskraćivanjem informacija, izolovanjem od zajednice, uskraćivanjem zadovoljavanja socijalnih potreba.
- (7) Elektronsko nasilje i zlostavljanje je zloupotreba informacionih tehnologija koja može da ima za posljedicu povredu druge ličnosti i ugrožavanje dostojanstva i ostvaruje se slanjem poruka elektronskom poštom, SMS-om, MMS-om, putem veb-sajta (web site), uključivanjem u forume, socijalne mreže i sl.
- (8) Kombinovano nasilje uključuje manifestaciju dvije i više vrsta nasilja i za cilj imaju trenutno i dugoročno nanošenje bola drugoj osobi sa fizičkim i psihičkim posljedicama po zdravlje žrtve.

Član 4.

(Podvrste nasilja i zlostavljanja)

- (1) Osim oblika nasilja i zlostavljanja navedenih u članu 2. ovog Protokola, nasilje i zlostavljanje prepoznaje se i kroz: zloupotrebu, seksualno nasilje, nasilni ekstremizam, trgovinu ljudima, eksploataciju djeteta i dr.,
 - a) Seksualno nasilje i zlostavljanje je ponašanje kojim se dijete seksualno uznemirava, navodi ili primorava na učešće u seksualnim aktivnostima koje ne želi, ne shvata ili za koje nije razvojno dorastao ili se koristi za prostituciju, pornografiju i druge oblike seksualne eksploatacije.
 - b) Nasilni ekstremizam je promovisanje, zagovaranje, podržavanje, pripremanje i učestvovanje u ideološki motivisanom nasilju za ostvarivanje društvenih, ekonomskih, verskih, političkih i drugih ciljeva.
 - c) Trgovina ljudima je vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje ili primanje lica, putem prijetnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem u cilju eksploatacije.
 - d) Eksploatacija je rad koji nije u najboljem interesu djeteta, a u korist je drugog lica, ustanove ili organizacije. Ove aktivnosti mogu da imaju za posledicu ugrožavanje fizičkog ili mentalnog zdravlja, moralnog, socijalnog i emocionalnog razvoja djeteta i učenika, njegovu ekonomsku zavisnost, uskraćivanje prava na obrazovanje i slobodu izbora.
 - e) Zanemarivanje i nemarno postupanje je propuštanje roditelja, druge osobe koja je preuzela brigu o djetetu i učeniku, ustanove ili zaposlenog da u okviru raspoloživih sredstava obezbijedi uslove za pravilan razvoj djeteta i učenika u svim oblastima, a što može da naruši njegovo zdravlje i razvoj.
 - f) Zanemarivanje u ustanovi obuhvata: uskraćivanje pojedinih oblika obrazovno-vaspitačkog rada neophodnih djetetu i učeniku; nereagovanje na sumnju o zanemarivanju

ili na zanemarivanje od strane roditelja; propuste u obavljanju nadzora i zaštite djeteta i učenika od povređivanja, samopovređivanja, upotrebe alkohola, duhana, narkotičkog sredstva ili psihoaktivne supstance, uključivanja u destruktivne grupe i organizacije i dr.

III PREVENCIJA NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

Član 5.

(Mjere prevencije)

- (1) Prevenciju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja čine mjere i aktivnosti kojima se u ustanovi stvara sigurno i podsticajno okruženje, njeguje atmosfera saradnje, uvažavanja i konstruktivne komunikacije.
- (2) Preventivnim aktivnostima se:
 - podiže nivo svijesti i osjetljivosti djeteta i svih zaposlenih za prepoznavanje svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
 - njeguje atmosfera saradnje i tolerancije, uvažavanja i konstruktivne komunikacije u kojoj se ne toleriše nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje;
 - ističu i unapređuju znanja, vještine i stavovi potrebni za konstruktivno reagovanje na nasilje;
 - obezbeđuje zaštita djeteta, roditelja i svih zaposlenih od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

Član 6.

(Nosioci aktivnosti na planiranju i realizaciji mjera prevencije)

- (1) Djeca i zaposleni zajednički planiraju, osmišljavaju i sprovode preventivne aktivnosti, načine informisanja o sadržajima, mjerama i aktivnostima za sprečavanje i zaštitu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.
- (2) U okviru prevencije nasilja i zlostavljanja ustanova ostvaruje vaspitni rad, pojačan vaspitni rad i vaspitni rad koji je u intenzitetu primjeren potrebama, samostalno ili u saradnji sa drugim nadležnim organima, organizacijama i službama.

IV PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH U USTANOVI U PREVENCIJI NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

Član 7.

(Obaveza ustanove i zaposlenih na prevenciji nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja)

- (1) Radi prevencije nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja ustanova je dužna da upozna sve zaposlene i djecu sa njihovim pravima, obavezama i odgovornostima, propisanim zakonom, drugim podzakonskim i opštim aktima.
- (2) Zaposleni svojim kvalitetnim radom (vaspitno-obrazovnim i drugim radom) i primjenom različitih metoda, oblika rada i aktivnosti obezbeđuju podsticajnu i bezbjednu sredinu.
- (3) U ustanovi odgajatelj i drugi stručni radnici izborom odgovarajućih sadržaja i načina rada doprinose sticanju kvalitetnih znanja i vještina i formiranju vrijednosnih stavova za uzajamno razumjevanje, uvažavanje različitosti, konstruktivno prevazilaženje sukoba i dr.

- (4) Odgajatelj i drugi stručni radnici su dužni da obezbijede zaštitu djeteta od proizvoljnog ili nezakonitog mješanja u njegovu privatnost, porodicu, dom ili prepisku, kao i zaštitu od nezakonitih napada na njegovu čast i ugled.
- (5) Zaposleni ne smije svojim ponašanjem da izazove ili doprinese nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju (na primjer: nepoštovanje ličnosti i prava djeteta, nedosljednost u postupanju, neobjektivno ocjenjivanje i dr.).

Član 8.

(Uloga stručnog tima u zaštiti od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Ustanova ima stručni tim koji, pored zadataka iz oblasti djelovanja stručne službe, djeluje i u segmentu zaštite od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja
- (2) Osim članova stručnog tima (šef stručne službe, stručni saradnik za socijalni rad, stručni saradnik – psiholog, stručni saradnik – pedagog, stručni saradnik – školski odgajatelj, viši samostalni referent – predškolski odgajatelj, medicinska sestra za rad u ambulanti i drugi stručni radnici), u zavisnosti od vrste i oblika diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, Ustanova može da uključi u tim predstavnike roditelja i lokalne zajednice, i po potrebi odgovarajuće stručnjake iz oblasti socijalnog rada, obrazovanja, zdravstva.

Član 9.

(Zadaci tima u segmentu diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Stručni tim, osim zadataka na prijemu i otpustu djece, djeluje i na zaštiti od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, a i u aktivnostima :
 - pripreme programa zaštite za dijete/djecu;
 - informiše djecu, zaposlene i roditelje/staratelje o planiranim aktivnostima i mogućnosti traženja podrške i pomoći od tima za zaštitu;
 - učestvuje u obukama i projektima za razvijanje kompetencija zaposlenih potrebnih za prevenciju i intervenciju u situacijama nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
 - predlaže mjere za prevenciju i zaštitu, organizuje konsultacije i učestvuje u proceni rizika i donošenju odluka o postupcima u slučajevima sumnje ili dešavanja nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
 - uključuje roditelje/staratelje u preventivne i interventne mjere i aktivnosti;
 - prati i procenjuje efekte preduzetih mera za zaštitu djece i daje odgovarajuće prijedloge direktoru;
 - saraduje sa stručnjacima iz drugih nadležnih organa, organizacija, službi i medija radi sveobuhvatne zaštite djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
 - vodi i čuva dokumentaciju;
 - izvještava stručna tijela i organ upravljanja.
 -

V INTERVENTNE AKTIVNOSTI

Član 10.

(Obaveza poduzimanje ineterventnih aktivnosti)

- (1) Intervenciju u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje čine mjere i aktivnosti kojima se ono zaustavlja, osigurava bezbjednost djece (onih koji trpe, čine ili svjedoče nasilju), smanjuje rizik od ponavljanja, ublažavaju posljedice za sve učesnike i prate efekti preduzetih mera.
- (2) U ustanovi se interveniše na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, kada se ono dešava ili se dogodilo između: djece (vršnjačko nasilje); zaposlenog i djeteta, odnosno roditelja i zaposlenog, kao i kada nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje čini treće lice u odnosu na dijete, zaposlenog ili staratelja.
- (3) Ustanova je dužna da interveniše uvijek kada postoji sumnja ili saznanje da dijete/osoba trpi nasilje, sumnja na moguću eskalaciju koja može imati za konsekvencu nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, bez obzira na to gdje se ono dogodilo, gdje se događa ili gdje se priprema.
- (4) Uposlenik na čijem odjeljenju se desilo nasilje ili postoji sumnja na to, dužan je odmah reagovati ili pozvati drugog radnika, sa ciljem zaustavljanja nasilja. Nakon toga kada procjeni da je opasnost od trenutne eskalacije čina nasilja prošla, dužan je o tome obavjestiti odgajatelja, člana stručnog tima, šefa službe, direktora ili drugog stručnog radnika u odsustvu navedenih.

Član 11.

(Razvrstavanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja po nivoima)

- (1) Razvrstavanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja na nivoe ima za cilj obezbeđivanje ujednačenog postupanja (intervenisanja) ustanova u situacijama nasilja i zlostavljanja kada su akteri djeca (dijete - dijete, dijete -zaposleni).
- (2) Isti oblici nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja mogu se pojaviti na više nivoa, ali se razlikuju u intenzitetu, stepenu rizika, učestalosti, posljedicama i broju i strukturi učesnika.

Član 12.

(Prvi nivo nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: udaranje čvoruga, guranje, štipanje, grebanje, gađanje, čupanje, ujedanje, saplitanje, šutiranje, prljanje, uništavanje stvari.
- (2) Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: omalovažavanje, ogovaranje, vrijeđanje, ruganje, nazivanje pogrđnim imenima, psovanje, etiketiranje, imitiranje, "prozivanje".
- (3) Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: dobacivanje, podsmijavanje, isključivanje iz grupe ili zajedničkih aktivnosti, favorizovanje na osnovu različitosti, širenje glasina.
- (4) Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito, neumjesno, sa seksualnom porukom: dobacivanje, psovanje, širenje priča, etiketiranje, seksualno nedvosmislena gestikulacija.
- (5) Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija i drugih komunikacionih programa su, naročito: uznemiravajuće pozivanje, slanje uznemiravajućih poruka SMS-om, MMS-om.

Član 13.

(Drugi nivo nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: šamaranje, udaranje, gaženje, cjepanje odjeće, zatvaranje, pljuvanje, otimanje i uništavanje imovine, izmicanje stolice, čupanje za uši i kosu i drugi oblici fizičkog nasilja koji mogu imati za posljedicu lakše ili teže tjelesne povrede.
- (2) Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: ucjenjivanje, prijetnje, nepravedno kažnjavanje, zabrana komuniciranja, isključivanje, manipulisanje.
- (3) Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: spletkarenje, uskraćivanje pažnje od strane grupe (ignorisanje), neuključivanje, neprihvatanje, manipulisanje, iskorištavanje.
- (4) Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: seksualno dodirivanje, pokazivanje pornografskog materijala, pokazivanje intimnih dijelova tijela, svlačenje.
- (5) Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija su, naročito: oglašavanje, snimanje i slanje video zapisa, zloupotreba blogova, foruma i čatovanja, snimanje kamerom pojedinaca protiv njihove volje, snimanje kamerom nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika.

Član 14.

(Treći nivo nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: tuča, davljenje, bacanje, prouzrokovanje opekotina i drugih povreda, uskraćivanje hrane i sna, izlaganje niskim temperaturama, napad oružjem i drugi oblici fizičkog nasilja koji mogu imati za posljedicu lakše ili teže tjelesne povrede.
- (2) Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: zastrašivanje, ucjenjivanje uz ozbiljnu prijetnju, iznuđivanje novca ili stvari, ograničavanje kretanja, navođenje na korišćenje narkotičkih sredstava i psihoaktivnih supstanci, uključivanje u destruktivne grupe i organizacije.
- (3) Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: prijetnje, izolacija, maltretiranje grupe prema pojedincu ili grupi, organizovanje zatvorenih grupa (klanova) koje ima za posljedicu povređivanje drugih.
- (4) Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: zavođenje od strane učenika i odraslih, podvođenje, zloupotreba položaja, navođenje, iznuđivanje i prinuda na seksualni čin, silovanje, incest.
- (5) Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija su, naročito: snimanje nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika, dječija pornografija.

Član 15.

(Ponavljanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kao vrsta povrede radne obaveze)

- (1) Radi ujednačenog i primjerenog postupanja, ustanova u prevenciji i intervenciji na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, opštim aktom utvrđuje kao lakše povrede obaveza i to:
 - ponavljanje nasilnog ponašanja sa prvog nivoa kada vaspitni rad nije djelotvoran;
 - nasilno ponašanje sa drugog nivoa kada pojačani vaspitni rad nije djelotvoran.

- (2) Nasilno ponašanje sa trećeg nivoa može da bude tretirana kao teža povreda obaveza i kao povreda prava utvrđene zakonom, u zavisnosti od okolnosti (posljedice, intenzitet, učestalost, učesnici, vrijeme, mjesto, način i dr.), što procjenjuju stručni tim i direktor.

Član 16.

(Intervencija prema nivoima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) *Na prvom nivou*, po pravilu, aktivnosti preuzima samostalno, radnik u direktnom radu sa djecom/odgajatelj, u smislu pojačanog vaspitnog rada sa vaspitnom grupom i individualno. Izuzetno, ako se nasilno ponašanje ponavlja, ako vaspitni rad nije bio djelotvoran, ako su posljedice teže, ako je u pitanju nasilje i zlostavljanje od strane grupe prema pojedincu ili ako isto dijete trpi ponovljeno nasilje i zlostavljanje za situacije prvog nivoa, ustanova interveniše aktivnostima predviđenim za drugi, odnosno treći nivo na temelju pismenog zahtjeva odgajatelja.
- (2) *Na drugom nivou*, po pravilu, aktivnosti preuzima odgajatelj, u saradnji sa pedagogom, psihologom, stručnim radnikom i direktorom, uz obavezu pojačanog vaspitnog rada. Ukoliko pojačani vaspitni rad nije djelotvoran, direktor izriče mjeru, u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima.
- (3) *Na trećem nivou*, aktivnosti preuzima direktor sa stručnim timom uz obavezno angažovanje nadležnih organa, organizacija i službi (centar za socijalni rad, zdravstvena služba, policija i druge organizacije i službe). Ako je za rad sa djetetom angažovana i druga organizacija ili služba, ustanova ostvaruje saradnju sa njom i međusobno usklađuju aktivnosti.

Član 17.

(Postupanje po saznanju da postoji nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja)

- (1) Informacije o nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju od djeteta, prikuplja, po pravilu, psiholog, pedagog, odnosno drugo zaduženo lice u ustanovi - odgajatelj ili član tima.
- (2) Ukoliko postoji sumnja ili saznanje da je dijete uključeno u promovisanje, zagovaranje i podržavanje ideološki motivisanog nasilja, odnosno u nasilni ekstremizam, direktor saziva tim koji razmatra situaciju i na osnovu prikupljenih informacija odlučuje o daljem postupanju.
- (3) Uvijek kada je zaposleni počinitelj nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja prema djetetu u ustanovi, direktor preuzima mjere prema zaposlenom, u skladu sa opštim aktom ustanove, a prema djetetu mjere za zaštitu i podršku (plan zaštite).
- (4) Kada je roditelj/staratelj, bliski srodnik koji ima pravo kontakta sa djetetom počinitelj nasilja i zlostavljanja prema djetetu/zaposlenom, direktor je dužan da odmah obavjesti policiju.
- (5) Ukoliko postoji sumnja da je počinitelj nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja treće odraslo lice (uključujući punoljetnog štićenika) prema djetetu, direktor je obavezan da istovremeno obavjesti nadležni centar za socijalni rad.
- (6) Kada se nasilje i zlostavljanje dešava u ustanovi između odraslih lica (zaposleni - zaposleni; zaposleni - roditelj; zaposleni, roditelj - treće lice), direktor preuzima mjere, u skladu sa opštim aktom ustanove i zakonom.

- (7) U postupku zaštite djeteta od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja ustanova je dužna da postupak vodi efikasno i ekonomično, obezbijedi zaštitu i poverljivost podataka do kojih dođe prije i u toku postupka, da dijete ne izlaže ponovnom i nepotrebnom davanju izjava.

Član 18.

(Redosljed postupanja tokom intervencije)

- (1) **Provjeravanje sumnje ili otkrivanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja** obavlja se prikupljanjem informacija - direktno ili indirektno na način da se :
- Prikupljene informacija koriste za utvrđivanje relevantnih činjenica na osnovu kojih se potvrđuje ili odbacuje sumnja na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje.
 - Tokom prikupljanja informacija poštuju principi utvrđeni „Konvencijom o pravima djeteta“ i pravila koja se primjenjuju u postupcima u kojima učestvuje maloljetno lice - dijete.
 - Od strane ustanove provjere sve informaciju o mogućem nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju i vrši pregled video zapisa ukoliko ustanova ima elektronski nadzor nad prostorom.
 - U slučaju osnovane sumnje pojača vaspitni rad/prati ponašanje osobe za koju se sumnja da je počinilac nasilja.
 - Poduzmu mjere i aktivnosti ukoliko su potvrđene sumnje za izvršeno nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje.
- (2) **Zaustavljanje nasilja i zlostavljanja i smirivanje učesnika** je obaveza svih zaposlenih u ustanovi, a naročito najbližeg prisutnog zaposlenog, odnosno odgajatelja da odlučno prekine sve aktivnosti, razdvoji i smiri učesnike u aktu nasilja. U slučaju da zaposleni procijeni da je sukob visoko rizičan i da ne može sam da ga zaustavi, odmah će tražiti pomoć od drugog zaposlenog.
- (3) **Obavješćavanje roditelja/staratelja** i preduzimanje hitnih akcija po potrebi (pružanje prve pomoći, obezbjeđivanje ljekarske pomoći, obavješćavanje policije i centra za socijalni rad) obavlja se odmah nakon zaustavljanja nasilja i zlostavljanja. Ukoliko roditelj/staratelj nije dostupan, ustanova sačinjava zapisnik o potrebi hitne intervencije i o tome odmah obavještava centar za socijalni rad.
- (4) **Konsultacije** u ustanovi se vrše radi: razjašnjavanja okolnosti, analiziranja činjenica na što objektivniji način, procjene nivoa nasilja i zlostavljanja, nivoa rizika i preduzimanja odgovarajućih mera i aktivnosti, izbegavanja konfuzije i sprečavanja nekoordinisane akcije, odnosno radi uspostavljanja i razvijanja usklađenog, ujednačenog i efikasnog postupanja. U konsultacije u ustanovi uključuju se: dežurni odgajatelj, stručni tim , direktor i drugi po potrebi. Ukoliko u toku konsultacija u ustanovi direktor i tim usljed složenih okolnosti ne mogu sa sigurnošću da procijene nivo nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kao i da odrede mjere i aktivnosti, u konsultacije uključuju nadležne organe i druge organizacije i službe: centar za socijalni rad, policiju, pravosudne organe, zdravstvenu službu i dr.

Član 19.

(Obaveza poduzimanja mjera i aktivnosti)

- (1) Mjere i aktivnosti preduzimaju se za sve nivoe nasilja i zlostavljanja.
- (2) Operativni plan zaštite (u daljem tekstu: plan zaštite) sačinjava se za konkretnu situaciju drugog i trećeg nivoa za svu djecu - učesnike nasilja i zlostavljanja (one koji trpe, koji čine i koji su svjedoci nasilja i zlostavljanja).
- (3) Plan zaštite zavisi od: vrste i težine nasilnog čina, posljedica nasilja po pojedinca i kolektiv, broja učesnika i sl.
- (4) Plan zaštite sadrži: aktivnosti usmjerene na promjenu ponašanja - pojačan vaspitni rad, a po potrebi i organa upravljanja; nosioce tih aktivnosti vremensku dinamiku; načine kojima će se obezbijediti ponovno uključivanje svih učesnika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u širu društvenu zajednicu.
- (5) Mjere i aktivnosti treba da budu preduzete uz učešće djeteta i da budu u skladu sa njegovim razvojnim mogućnostima.
- (6) Kada tim procijeni da postoji potreba da se, osim pojačanog vaspitnog rada ili vaspitnog rada koji u intenzitetu odgovara potrebama djeteta, prilagodi i obrazovni rad, predložit će dodatne podrške za pripremu individualnog obrazovnog plana.
- (7) Plan zaštite sačinjava tim zajedno sa odgajateljem, psihologom, pedagogom (ukoliko nisu članovi tima), direktorom i roditeljem, a po potrebi i sa drugim nadležnim organizacijama i službama.
- (8) Plan zaštite sadrži i informacije o mjerama i aktivnostima koje ustanova preduzima samostalno, u saradnji sa drugim nadležnim organizacijama i službama i kada druge nadležne organizacije i službe sprovode aktivnosti samostalno.
- (9) Kada su u mjere i aktivnosti uključene druge organizacije i službe, određuju se zadaci, odgovorna lica, dinamika i načini međusobnog izvještavanja.
- (10) Za treći nivo nasilja i zlostavljanja direktor ustanove u saradnji sa stručnim timom podnosi prijavu nadležnim organima, organizacijama i službama u roku od 24 sata.
- (11) Ukoliko je komunikacija sa medijima neophodna, odgovoran je direktor, osim ako je direktor učesnik nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja. U tom slučaju komunikaciju sa medijima ostvaruje predsjednik organa upravljanja.

Član 20.

(Praćenje efekta djelovanja mjera i aktivnosti)

- (1) Efekte preduzetih mjera i aktivnosti prati ustanova (odgajatelj, stručni tim) radi provjere uspješnosti, daljeg planiranja zaštite i drugih aktivnosti ustanove.
- (2) Ustanova prati ponašanje djeteta koje je trpilo i koje je izvršilo nasilje i zlostavljanje, ali i djece koji su indirektno bili uključeni (svjedoci).
- (3) Prati se i uključenost roditelja i drugih nadležnih organa, organizacija i službi.

Član 21.

(Dokumentacija, analiza i izvještavanje)

(1) U sprovođenju preventivnih i interventnih mera i aktivnosti ustanova:

- prati ostvarivanje programa zaštite ustanove;
- evidentira slučajeve nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja drugog i trećeg nivoa;
- prati ostvarivanje konkretnih planova zaštite drugog i trećeg nivoa;
- uključuje staratelja u skladu sa vrstom i nivoom nasilja i praćenje efekata preduzetih mera i aktivnosti;
- analizira stanje i izvještava.

(2) Odgajatelj bilježi nasilje na prvom nivou; prati i procenjuje djelotvornost preduzetih mjera i aktivnosti; podnosi izveštaj timu u skladu sa dinamikom predviđenom programom zaštite.

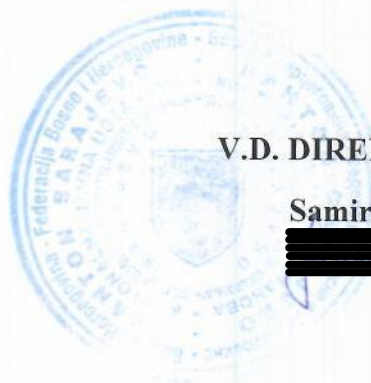
(3) O slučajevima koji zahtjevaju uključivanje stručnog tima (drugi i treći nivo) dokumentaciju (službene bilješke i svi drugi oblici evidentiranja podataka o licu, događaju, preduzetim radnjama i dr.) vodi, čuva i analizira za potrebe ustanove stručni tim ustanove koji o poduzetim aktivnostima i svom radu podnosi izveštaj direktoru.

(4) Korištenje dokumentacije u javne svrhe i rukovanje podacima mora biti u skladu sa zakonom.

(5) Na osnovu analiza stanja, praćenja nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, vrednovanja kvaliteta i efikasnosti preduzetih mjera i aktivnosti u oblasti prevencije i intervencije, ustanova definiše dalju politiku zaštite djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

Broj:2409/19

Sarajevo, novembar 2019. godine



V.D. DIREKTORICA

Samira Puzo

████████████████████
████████████████████
████████████████████